

BÖLÜM 4. GELİR ve FİYAT DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ: TOPLAM TALEP-TOPLAM ARZ MODELİ

Toplam talep-toplam arz modeli bir ekonomide denge fiyat ve gelir düzeyinin ne olacağını analiz eder.

Toplam Talep Eğrisi (Aggregate Demand, AD Eğrisi):

Ceteris paribus (diğer etkenler sabitken), fiyatlar genel düzeyi (P) ile reel GSYH (Y) arasındaki negatif ilişkiyi yansıtır.

Yani, talep açısından bakıldığında bir ekonomide fiyat düzeyi arttıkça talep edilen mal ve hizmetler azalır.

Fiyat düzeyi azaldıkça da talep edilen mal ve hizmet miktarı artar.

Bu nedenlerle AD eğrisi negatif eğimlidir (aşağı doğru eğimli).

Toplam Talepte Meydana Gelen Değişmeler

Toplam talepte meydana gelen değişmelere (AD eğrisinin sağa ya da sola koyması) neden olan en önemli faktörler şunlardır:

1. Maliye Politikası:

Hükümet harcamalarının (*genişletici maliye politikası*) artırılması toplam talebin yani AD'nin artması ve AD eğrisinin sağa kayması anlamına gelmektedir.

Hükümet harcamalarının azaltılması (*daraltıcı maliye politikası*) toplam talebin yani AD'nin azalması ve AD eğrisinin sola kayması anlamına gelmektedir.

Vergilerin artırılması (*daraltıcı maliye politikası*) tüketim ve yatırımları azaltmak vasıtasıyla toplam talebin yani AD'nin azalması ve AD eğrisinin sola kayması anlamına gelmektedir.

Vergilerin azaltılması (*genişletici maliye politikası*) tüketim ve yatırımları artırmak vasıtasıyla toplam talebin yani AD'nin artması ve AD eğrisinin sağa kayması anlamına gelmektedir.

2. Para Politikası:

Ekonomide para miktarının artırılması (*genişletici para politikası*) faizleri düşürür ve bu vasıta ile yatırımlar ve tüketim artar. Bu nedenle toplam talep artar ve AD eğrisi sağa doğru kayar.

Ekonomide para miktarının azaltılması faizleri artırır (*daraltıcı para politikası*) ve bu vasıta ile yatırımlar ve tüketim azalır. Bu nedenle toplam talep azalır ve AD eğrisi sola doğru kayar.

Toplam Arz Eğrisi (Aggregate Supply, AS eğrisi):

AS eğrisi, ceteris paribus, fiyatlar genel düzeyi (P) ile reel GSYH (Y) arasındaki pozitif ilişkiyi yansıtır.

Yani üretim açısından bakıldığında genel fiyat düzeyi arttıkça arz edilen miktar da artar.

İki durumda incelemek gerekir:

1. Uzun dönem AS Eğrisi (Long Run AS Eğrisi, LRAS)
2. Kısa dönem AS Eğrisi (Short Run AS Eğrisi, SRAS)

Uzun dönem, ekonominin tam istihdam düzeyinde üretim yapması olarak ele alınır. Yani, bütün üretim faktörleri tam olarak üretimde kullanılmaktadır.

Bu durumdaki gelire **tam istihdam seviyesindeki reel GSYH** (Y_F) ya da **potansiyel reel GSYH** adı verilmektedir.

Uzun dönemde fiyat seviyesi (P) ne olursa olsun üretim miktarı Y_F seviyesinde olur.

Kısa dönemde ise reel GSYH tam istihdam seviyesinden sapmalar gösterebilir. Bu durumda ise fiyat düzeyi (P) arttıkça üretim miktarı da (Y) artar.

Dolayısıyla SRAS eğrisi pozitif eğimlidir (yukarı doğru eğimlidir).

TOPLAM ARZDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER

1. Uzun dönemde toplam arzdaki değişiklik ekonomik büyüme ile gerçekleşir. Ekonomik büyüme durumunda LRAS eğrisi sağa kayar.

2a. Kısa dönemde toplam arzda meydana gelen bir artış SRAS eğrisini sağa kaydırır. Bu iki sebeple gerçekleşebilir:

i) Teknolojik gelişmeler neticesinde maliyetler azalır ve aynı fiyatta daha çok üretim yapılır. SRAS sağa kayar.

ii) Emek, sermaye ve ara mal girdi fiyatlarındaki azalmalar maliyeti azaltır ve dolayısıyla aynı fiyatta daha çok mal üretilir. SRAS yine sağa kayar.

2b. Kısa dönemde toplam arzda meydana gelen bir azalış SRAS eğrisini sola kaydırır.

Emek, sermaye ve ara mal gibi girdi fiyatlarındaki artışlar maliyeti artırır ve dolayısıyla daha az mal üretilir. SRAS sola kayar.

MAKROEKONOMİK DENGİ: Ekonomide gelir ve fiyat düzeyinin belirlenmesidir.

Ekonomide *uzun dönem dengesi* AD ve LRAS eğrilerinin kesiştiği noktadır. Bu durumda ekonomi her zaman tam istihdam düzeyinde (Y_F) bulunur.

Ekonomide *kısa dönem dengesi* ise AD ve SRAS eğrilerinin kesiştiği noktadır. Bu noktaya Y_e diyelim.

Kısa dönemde 3 durum söz konusu olabilir:

i) $Y_e < Y_F$: Kısa dönem dengesi olan Y_e , tam istihdam gelir seviyesinin altındadır. Bu duruma **deflasyonist açık** denir. Bu durum ekonomide tüm kaynakların kullanılmadığına ve işsizliğe işaret eder.

Bu durumda ekonomide **genişletici politikalar** uygulanarak AD eğrisi sağa doğru kaydırılabilir ve **deflasyonist açık kapatılabilir**.

ii) $Y_e > Y_F$: Kısa dönem dengesi olan Y_e , tam istihdam gelir seviyesinin üzerindedir. Bu duruma **enflasyonist açık** denir. Bu durum ekonomide aşırı talep ve enflasyon olduğuna işaret eder.

Bu durumda ekonomide **daraltıcı politikalar** uygulanarak AD eğrisi sola doğru kaydırılabilir ve **enflasyonist açık kapatılabilir**.

iii) $Y_e = Y_F$: Kısa dönem dengesi olan Y_e , tam istihdam gelir seviyesine eşittir. Bu duruma ekonomide arzulanan bir durum olduğu için herhangi bir politika müdahalesi gerekmez.

Stagflasyon: Ekonomide hem durgunluğun, hem de enflasyonun birlikte olduğu durumdur.